

Maa- ja metsätalousministeriö

Kirjaamo@mmm.fi

Lausuntopyyntö luonnoksesta Kouluruoan kehittämisohjelma VN/21882/2021

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta Kouluruoan kehittämisohjelma. Lokakuussa 2021 asetetun työryhmän valmisteleman kehittämisohjelman tavoitteena on lisätä kouluruoan arvostusta ja kouluruokailuun osallistumista sekä kehittää kouluruokailuun liittyviä käytäntöjä. Ohjelmassa on etsitty ratkaisuja, joiden pohjalta välipala voidaan tuoda osaksi kouluruokailua. Lisäksi ohjelmalla pyritään parantamaan kouluruoan kotimaisuusastetta, terveellisyttä ja ekologisuutta sekä kehittämään tasa-arvoista ja yhteisöllistä kouluruokailua. Kehittämisohjelma kattaa peruskoulun ja toisen asteen kouluruokailuun liittyvät teemat mm. koululounas ja välipalat.

Kouluateria

Ammatillisen toisen asteen lainsäädännön mukaan päätoimisessa perustutkintokoulutuksessa ja valmentavassa koulutuksessa olevalla opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä päivinä, kun opetus edellyttää läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Toisen asteen opiskeljaruokailun toteutuksessa noudatetaan ammatillisille oppilaitoksille ja lukioille tarkoitettua ruokasuositusta (Hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä ruokailusta – Ruokailusuositus ammatillisiin oppilaitoksiin ja lukioihin / 2019). Perusopetuslaista poiketen Lukiolakiin tai Lakiin ammatillisesta koulutuksesta ei sisälly velvoitetta aterian tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä, täysipainoisuudesta tai ohjauksesta.

Kouluruoan kehittämisohjelman luonnoksessa todetaan, että yhdenvertaisuuden ja ravitsemuslaadun varmistamiseksi tulisi selvittää mahdollisuutta muuttaa lainsäädäntöä siten, että se vastaisi johdonmukaisesti varhaiskasvatus- ja perusopetuslainsäädännön mukaisia kouluaterian tarjoamiseen liittyviä määräyksiä.

Raision seudun koulutuskuntayhtymän ruokapalvelut noudattaa ateriapalvelujen toteuttamisessa ammatillisille oppilaitoksille ja lukioille tarkoitettuja ruokasuosituksia. Ateriapalvelujen järjestämisen nykyistä tarkempi kirjaaminen säädösperusteiseksi ei missään yhteydessä noudata tarkoituksenmukaisuuden periaatetta. Nykyinen ei säädösperäinen, vaan suositukseen perustuva järjestelmä tukee paremmin opiskelija-aterioiden vastuullista järjestämistä. Ohjauksen kirjaaminen toisen asteen lainsäädäntöön tarkoittaa koulutuksen järjestäjille merkittävää palkkakustannusten lisäämistä. Ammatillisen koulutuksen lain pykälä 100 tulee säilyttää nykyisessä muodossaan, ilman Kouluruoan kehittämisohjelmassa esitettyjä lisäyksiä järjestämisestä, täysipainoisuudesta tai ohjauksesta.

Välipala

Monissa ammatillisissa oppilaitoksissa on toteutettu tai kokeiltu maksutonta tai edullista aamupalaa tai välipalaa. Maksuton aamu- tai välipala voi olla tarkoituksenmukainen opiskelijan hyvinvoinnin ja oppimisen tuen kannalta, jos koulupäivä on pitkä tai sitä pidentävät mahdolliset kaksoisopinnot. Rasekon

ammattiopistossa välipalaa on tarjottu, mikäli koulupäivät ovat olleet pitkiä. Tällä hetkellä vastaavaan toimintaan ei ole tarvetta.

Kouluruoan kehittämissuunnitelman luonnoksessa esitetään myös, että välipalan tarjoamisen velvoite voitaisiin tulevaisuudessa liittää säädöksiin osaksi toisen asteen opiskelijoiden oikeutta maksuttomaan ruokailuun. Välipalan tarjoamisen velvoitteen kirjaaminen toisen asteen säädöksiin tulisi lisäämään merkittävästi ruokapalvelujen elintarvikekuluja. On varsin todennäköistä, ettei lainsäädännön kirjauksella saavutettaisi mitään erityistä tai merkittävää oppimisen lisäystä tai muuta hyötyä, vaan aiheutettaisiin opetuksen järjestäjälle kustannuksia. Voisi käydä myös niin, että kustannuksia jouduttaisiin vähentämään terveellisestä lounaasta. Ammatillisen koulutuksen lain pykälä 100 tuleekin säilyttää nykyisessä muodossaan, ilman Kouluruoan kehittämissuunnitelmassa esitettyjä lisäyksiä välipalan tarjoamisen velvoitteesta.

Kouluruokailun määräraha

Kouluruoan kehittämissuunnitelmassa todetaan, että kunnan päätehtävä on peruspalveluiden tuottaminen, johon kouluruokailu opetus- ja sivistyspalveluiden järjestämisen kautta linkittyy. Kunnat ovat siten perusopetuslain mukaisesti velvoitettuja tarjoamaan perusopetuksen oppilaille täysipainoisen kouluaterian. Raportin mukaan elintarvikkeiden sekä henkilöstö- ja muiden kustannusten nousu ei saa heikentää perusopetuksen oppilaiden ja toisen asteen opiskelijoiden mahdollisuuksia täysipainoiseen kouluateriaan. Raportissa todetaan lisäksi, että kuntien ja opetuksen järjestäjien on varattava riittävät elintarvikemäärärahat ravitsemussuositusten mukaisen ja vastuullisista aineista valmistettujen aterioiden tarjoamiseen.

Kunnat voivat saada tukea perusopetuksen ruokailun järjestämiseen maito- ja hedelmätuen lisäksi vuoden 2023 alusta valtionosuusjärjestelmään käyttöön otettavalla HYTE-kertoimen avulla. Yksi HYTE-kertoimen määräytymisperusteista on perusopetuksen koululounaan ja välipalojen järjestäminen kouluruokasuositusten mukaisin periaattein.

Toinen aste on myös oikeutettu edellä mainittuihin maito- ja hedelmätukeen. Ruokailun ollessa kuitenkin enemmän ”henkilöstöruokailun” tapainen, ei toinen aste hyödy vastaavalla tavalla näistä tuista. Käytännössä kustannusten lisäys kohdentuu lähes täysimääräisenä opetuksen järjestäjän saamaan rahoitukseen.

Välipalojen sitominen lainsäädäntöön tarkoittaisi esimerkiksi Rasekon ammattiopistossa vuositasolla noin 200000 - 250000 euron lisäystä elintarvikekustannuksiin.

Kouluruokailun käytäntöjen kehittäminen

Kouluruoan kehittämissuunnitelma käsittelee lisäksi kouluruokailuun liittyvien käytäntöjen kehittämistä ja vastuullisuuden kehittämistä, näiden lisäksi on yksittäisiä erillisiä kehittämiskohteita.

Kouluruokailuun liittyvien käytäntöjen kehittäminen myötäilee toisen asteen osalta pitkälti niitä suosituksia, joita jo toteutetaan toisen asteen ruokasuositusten (Hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä ruokailusta – Ruokailusuositus ammatillisiin oppilaitoksiin ja lukioihin / 2019) mukaisesti.

Luonnoksessa esitettävät kehittämissuunnitelmat ovat linjassa edellä mainittujen ruokasuositusten kanssa. Kehittämissuunnitelmissa kuitenkin on perusopetukseen viittaava kohta ”Lisätään koulun aikuisten ohjausmahdollisuuksia ja sitoutumista kouluruokailuun tarjoamalla yhdenmukainen ravintoetu oppilaiden

kanssa ruokailevalle henkilöstölle". Mikäli toisen asteen lainsäädäntöä laajennetaan aikaisemmin esitetyllä tavalla, on oletettavaa, että tämä tulee koskemaan myös toisen asteen opetushenkilöstöä.

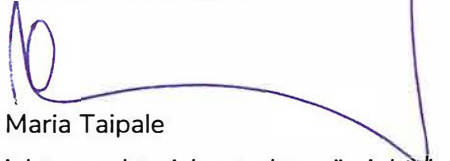
Kouluruokailun vastuullisuuden kehittäminen

Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisella kouluruokailun järjestämisellä on suora yhteys koko oppilaitosyhteisön hyvinvointiin. Kouluruokailun toteuttamisessa otetaan huomioon maistuvien, ravitsemustarpeen täyttävien ja terveyttä edistävien aterioiden lisäksi kaikki kestävän kehityksen edistämisen tavoitteet.

Raportin kehittämisehdotukset on pääosin jo huomioitu Raision seudun koulutuskuntayhtymän ruokapalvelun toiminnassa. Esitettyjä kehittämiskohteita seurataan Rasekossa aktiivisesti. Ruokapalveluhenkilöstön ympäristöosaaminen on hyvällä tasolla ja sitä täydennetään täydennyskoulutuksilla.

Lausuntomme on valmistellut ruokapalvelupäällikkö Kari Jaakkola.

Raisiossa 7.11.2022

Maria Taipale
johtava rehtori, kuntayhtymän johtaja